

Colecția Istoria mentalităților

Lector: Nicoleta Arsenie
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu
Coperta: Florin Afloarei

Editura IDEEA EUROPEANĂ
O.P. 22, C.P. 113, București, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618

Comenzi carte prin poștă:
Tel.: 021-2125692

E-mail: office@ideeaeuropeana.ro
www.ideeaeuropeana.ro

© Editura Ideea Europeană

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PLATON, MIRCEA

Deșcolarizarea României : scopurile, cărțile și arhitectii
reformei învățământului românesc / Mircea Platon. - București :
Ideea Europeană, 2025
ISBN 978-630-333-109-6

37

MIRCEA PLATON

Deșcolarizarea României

*Scopurile, cărțile și arhitectii
reformei învățământului românesc*

București, 2025

Sumar

<i>Om versus sursă umană. Viață versus activitate curriculară. Iubire versus abilitate comunicatională de Aura Christi</i>	5
I. Omul.....	13
România între defrișarea munților și defrișarea minților.....	14
Criza antropologică a societății românești și impactul ei asupra școlii.....	22
Elitele și conștiința națională.....	61
II. Școala de ieri.....	95
Școala independenței naționale.....	96
Educația „creativă”: școală de proletari.....	120
Reforma învățământului și extremismul politic.....	134
III. Reforma de azi.....	145
Reforma pe șest și noul bir în copii.....	146
Tactica sistemului de învățământ pârjolit.....	153
Ministerul Educației Artificiale.....	171
Manuale de gimnaziu.....	181
Democrația manualelor, democrația după manuale. Studiu de caz.....	206
Școlile profesionale și România politizată.....	223

„Modelul suedez” de țară și „modelul finlandez” de educație	229
Expertul și geniile. Confiscarea copiilor.....	248
EUro-universitățile și dispariția elitelor naționale	258
Scopurile, cârțile și arhitectii reformei	268
I. Ce se vede: anarhizarea școlii.....	268
II. Ce nu se vede: planificarea reformei.....	291
III. Anarho-tirania neoliberală și generatoarele ei instituționale: ISE și Banca Mondială	357
IV. Concluzii pentru mâine	443
Plan de bătălie	444

România între defrişarea munţilor şi defrişarea minţilor

Partidul Comunist Român, în frunte cu Secretarul său General, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a căzut de la putere în urmă cu treizeci de ani. Comunismul, ca ideologie, e o marfă de import occidental în România zilelor noastre. Segmentele care au mai rămas active din aparatul fostului P.C.R. şi din vechea Securitate s-au convertit, după cum o declară chiar anticomuniştii de modă nouă, euro-atlantică, la capitalism şi, oarecum, şi la democraţie. Unii, chiar la lupta împotriva corupţiei.

Cu toate acestea, la treizeci de ani de la căderea dictaturii comuniste şi de la instaurarea unui regim politic în care se poate face orice – vota liber, călători liber, mânca liber oricâte chimicale de supermarket vrei, manifesta oricât de violent, privi sute de rigole de televiziune, citi oricâte pictoriale porno vrea muşchiul din orice parte a corpului oricărui psihopat – comunismul înfloareşte în multe colţuri ale României. Cel puţin aşa susţin surprinzător de multe voci şi canale. Surprinzător, comunismul pare a se fi încuibat nu doar în anumite partide sau coterii politice, ci mai ales în şcoală. Totul, în şcoala românească, e

privit de necruţătorii luptători anticomunişti, reformatori sau antreprenori ai învăţământului şi societăţii româneşti, ca simptom comunist. Temele, predarea, existenţa profesorilor, a inspectoratelor şcolare, a manualelor unice, a orarelor, a caietelor, a uniformelor, a soneriilor care anunţă începutul şi sfârşitul orelor, obligativitatea de a învăţa, de a memora nişte reguli gramaticale, date istorice, elemente chimice sau poezii, studierea anumitor clasici ai literaturii române cum ar fi Mihail Sadoveanu, G. Coşbuc, Vasile Alecsandri, Al. Vlahuţă, Calistrat Hogaş, Octavian Goga, totul e considerat un reziduu sau, şi mai rău, o apoteoză a comunismului.

Dacă nu e vorba de ameninţarea comunistă, atunci e ameninţarea secolului al XIX-lea. Şi, se ştie, bolile secolului al XIX-lea au fost multe, dar cele mai periculoase au fost comunismul şi naţionalismul. Aşadar, sistemul şcolar din România, dacă nu e acuzat de comunism, e acuzat de perpetuarea unor pedagogii, programe, modele şi scopuri învechite, de secol al XIX-lea. Secol care e clar depăşit de secolul XXI, în care trăim astăzi. Orice om care a trecut fie şi pe brânci prin vitregul nostru sistem naţional, comunist sau naţional-comunist de învăţământ de secol XIX-XX ştie că 21 e mai mare decât 19 cu 2. E, deci, superior. După cum ne spun nenumăraţi experţi, România nu mai poate merge înainte cu un învăţământ croit pentru secolul al XIX-lea. Ce poate fi mai simplu şi mai clar?!

Sunt conştient că nu te poţi bate cu aritmetica. Forţa ei elementară se manifestă nestingherit asupra minţilor elementare. „Câte divizii are Papa”? 21 e mai mare decât 19 cu 2. Iată un enunţ a cărui forţă de atracţie pentru sateliţii creierelor mici, obişnuite să

graviteze în jurul enunțurilor construite din elemente primare, nu poate fi lesne biruită. Singurul enunț care poate fi opus unui astfel de enunț, singura evidență care poate smulge satelitul unui creier cu cea mai mare parte a lui întunecată sau nevăzută vreodată de pe orbita lui ordonată de simplități pioase, e o afirmație la fel de viguroasă. Tuturor banalităților false, comode – dar a căror falsitate are zingul unui slogan publicitar și o forță de atracție emoțională pe care nu o poți combate discursiv rațional – nu le poți opune decât o banalitate adevărată. De exemplu, dacă e adevărat că secolul 21 e mai mare decât secolul 19 cu 2 unități, la fel de adevărat e și că $2 + 2 = 4$. Calma autoritate a acestei observații pulverizează imediat orice încercare de a face din simpla trecere a două unități de timp pretextul unor falsificări de proporții. În ciuda faptului că acum suntem în secolul XXI și nu în secolul XIX, $2 + 2$ fac 4. Progresul se oprește aici. Există adevăruri care nu țin cont de trecerea timpului, nici pentru a crește, nici pentru a se diminua, a se usca. Există permanente. Și, în măsura în care ne închipuim că simpla trecere a timpului ne dă dreptul să neglijăm, minimizăm, relativizăm sau chiar să încercăm să abolim aceste permanente sau conștiința acestor permanente, în aceeași măsură suntem, de fapt, în plin fals ontologic, tinzând către zero.

Școala este o instituție menită transiterii acestor permanente și perpetuării civilizației. Școala nu este, așa cum caută să ne persuadeze comis-voiajorii „noii educații”, dedicată „înfloririi” sau „fericirii” individului. Școala este dedicată înfloririi individului în cadrele civilizației, adică în cadrele unei comunități sedentare. Școala nu este experiența de viață a triburilor de vânători, pescari și culegători. Școala nu e

pentru nomazi, ci pentru sedentari. Adică, în termeni istorico-antropologici, pentru oameni civilizați. Școala este fructul aceluia început de diviziune organică a muncii care a însoțit și a făcut posibili zorii civilizației, adică începuturile acelor comunități sedentare, în care oamenii acumulasera un tezaur de cunoștințe care nu mai erau simple abilități, cunoștințe care, împreună cu antrenarea abilităților, făceau posibilă conviețuirea urbană a unor oameni cu meserii diverse. Această dezvoltare profesională depinde de existența sedentară. Cu alte cuvinte, doar sedentarizarea permite cultivarea diversității de vocații care se cer împlinite.

Nomadizarea restrânge ariile profesionale, aspirațiile. Nomadizarea nu e propice „diversității”. Învățămintul „adaptat vremurilor” de azi, așa cum cer modernizatorii cu orice preț, e, de fapt, un învățământ uniformizat, în care toți fac ce se cere la export, în care copiii sunt strunjiți (ca șoferi, IT-iști, asistente medicale, laborante sau orice altceva ar putea cere piața globală a muncii) pentru export. Nu e un triumf al diversității, ci al uniformizării produse de nomadizare, de necesități exterioare vocației copilului și independente de ea. E, în cele din urmă, un sistem de educație care însingurează pentru că nu perpetuează civilizația, care e sedentară, ci migrația, nomadismul, care e un simptom al involuției antropologice, al sărăcirii în sensuri și competențe, al axării doar pe abilități oportuniste de parazit al mediului sau al societății gazdă temporară, nu pe acele permanente care permit înflorirea în cadrul unui angrenaj social complex, care presupune competențe diverse și o cunoaștere a lumii izvorâtă, organic, din cultivarea ei.

Școala nu are, așadar, a se adapta decât stilistic și prudent vremurilor și nu se poate face o școală „în conformitate cu vremurile în care trăim”, pentru că nu se poate face o școală a schimbării, ci doar a permanențelor. Școala are rolul de a ajuta un popor să rămână sedentar, să așeze o țară. Școala nu poate avea menirea de a transforma un popor într-o populație, într-un roi vagrant. Școala face acest lucru prin însăși natura ei, care e sistematică, prin urmare, sustrasă cumva devenirii, pentru că se ocupă în chip metodic cu lucruri permanente și universale. Cu universalii și clasicii.

Viteza căpătată de anumite componente marginale ale civilizației noastre ne amăgește să credem că viteza sau schimbarea continuă, radicală, experimentală constituie nucleul civilizației noastre. Dar s-a putut atinge această viteză datorită marii stabilități nucleice a civilizației noastre. Mașina de Formula 1 rulează cu viteză uluitoare pentru că e bine încheată interior. Altminteri, s-ar pulveriza odată cu pilotul. Secolul locomotivelor (al XIX-lea) a fost și secolul națiunilor, al victorianismului, al valorilor burgheze și mic-burgheze, secolul îmblânzirii romantismului și al dezvoltării învățământului de masă. Secolul națiunilor a fost secolul organizării sociale celei mai avansate pe baza unei limbi vernaculare comune și a unei culturi comune. Articulația unei națiuni se face prin învățământ pentru că depinde de existența unei culturi generale, are la bază o cultură împărtășită de majoritatea membrilor unei comunități naționale. Învățământul care, așa cum vor părinții amăgiți de sloganurile experților în „noua educație”, specializează copilul și îl împinge spre o meserie încă din gimnaziu nu îi îngăduie acestuia să-și sedimenteze

acea cultură generală care l-ar ajuta să se simtă și să se comporte ca membru al unei națiuni.

În ciclul primar (clasele I-IV, de la 6/7-10/11 ani) copiii capătă instrumentele de bază ale culturii, în ciclul gimnazial (clasele V-VIII, de la 11/12-14/15 ani) elevii deprind, cu ajutorul instrumentelor însușite în ciclul primar, elementele de bază, reperele unei culturi generale și abia apoi, începând cu ultimii patru ani de liceu, pot începe să se îndrepte spre specializarea pentru care, la 14-15 ani, pot simți mai lucid că au talent, vocație sau interes. Nu se poate vorbi în același timp și de educație activă/ „creativă” și de lepădarea culturii generale dintre scopurile sistemului de educație de dragul încurajării specializării începând cu clasa a șasea (vezi, de exemplu, programul „Educația ne unește”¹).

A întrerupe acumularea culturii generale încă din clasa a cincea sau a șasea, așa cum vor programele noilor experți în educație sau cum cer unii părinți obsedați

¹ „Ciclul secundar inferior începe la vârsta de 12 ani, durează 3 ani, și se desfășoară în școli generale, sub îndrumarea cadrelor didactice specializate pe discipline și a unui consilier de orientare profesională, care este cadru didactic specializat în orientare profesională și preia rolul actual al dirigintei”. Încă de la acest nivel, elevul va fi „ajutat” de sistem prin „consiliere școlară” să își „aleagă viitoarea profesie”. Practic, această etapă marchează sfârșitul procesului de învățare așa cum s-a petrecut el din zorii civilizației și până astăzi. Astfel, documentul precizează că scopul „ciclului secundar inferior”, adică al gimnaziului, este socializarea cu pretext școlar: „Utilizarea timpului în această etapă vizează reducerea drastică a numărului lecțiilor tradiționale și ia în considerare alte modalități și contexte de învățare, cum ar fi proiectele, atelierele, activitățile din afara școlii, învățarea individuală etc. Se promovează învățarea prin cooperare, fenomenologică, astfel încât cadrele didactice să dirijeze procesul de învățare în contextul în care cunoștințele și abilitățile dobândite urmează să fie utilizate, pe cât de mult posibil, în afara sălii de clasă”.

de ideea că elevii de gimnaziu trebuie să deprindă o meserie, e dăunător din mai multe puncte de vedere: din punct de vedere uman, pentru că la acea vârstă copilul nu știe, de fapt, ce vrea și ce poate, și trebuie să hotărască alții pentru el. E dăunător din punct de vedere național, pentru că nu lasă copiii să-și articuleze o identitate națională și personală: „învățământul activ” nu le dă elevilor acele instrumente culturale necesare și nu le pune la îndemână acel tezaur cultural comun cu ajutorul căruia să opereze schimburi de idei între ei, cu ajutorul cărora se structurează primele ierarhii organice și general consimțite ale copilăriei. Lipsit de ierarhia jocurilor copilărești în aer liber și de ierarhia discuțiilor adolescente despre viață și cărți, copiii sunt lăsați să vegezeze neurotic în umbra ierarhiilor generate de socializarea consumeristă la *mall* și de socializarea himerică de pe rețele virtuale, bazată pe manipularea de aparențe. Practic, abia în acest fel creăm o societate de roboți complexați, butonați în numele unor obiective și valori exterioare lor, de vreme ce copiilor înșiși nu li se mai lasă timpul și nu li se mai transmit instrumentele necesare limpezirii unei vocații.

„Noua educație”, „activă”, progresistă, „adaptată vremurilor în care trăim”, expune copiii unui sistem de agresiuni publicitare (care definesc „stiluri de viață”) și unui nor radioactiv de divertismente asamblate total aleatoriu, care nu-i ajută nici să intre în legătură intimă unii cu alții, nici să se lămurească pe sine cu privire la nimic, nici să învețe ce e aceea competiția onestă și performanța dezinteresată.

Un sistem de învățământ e un mecanism complex care nu poate exista în stare de provizorat și nu poate fi supus principiului troțkist al „revoluției continue”.

El evoluează din interior, prin oameni, nu din exterior, prin nevoile diverselor *lobby*-uri din spatele experților care îndeamnă mereu la reforme, la abolirea manualelor clasice, la abandonarea scriitorilor clasici din programele de învățământ, la introducerea tehnologiei ș.a.m.d. Revoluția continuă a învățământului nu e decât un alt nume pentru transformarea lui în vacă de muls pentru diverse corporații (cei care vând softuri, cei care vând computere, cei care vând „curricule”, cei care vând expertiză). După defrișarea munților, avem, acum, iată, o uriașă operațiune de defrișare a minților. Trebuie oprită.

Criza antropologică a societății românești și impactul ei asupra școlii

Frazele care justifică și întărită demolarea sistematică a sistemului românesc de învățământ astăzi seamănă uluitor de bine cu frazeologia primei legi comuniste a învățământului din România, *Circulara Nr. 38 401/1945* a Ministerului Educației Naționale. Deși au ideologizat învățământul, comuniștii i-au perpetuat, totuși, structura clasică (discipline, manuale, orare, programe, predare tradițională, examinare tradițională). Astăzi, multe dintre elementele acestei structuri au fost anemiate, ba chiar se caută a fi abolite în anumite cazuri, în numele unor noi imperative ideologice, la fel de „democratice” precum cele invocate în 1945 de *Circulara* lui Ștefan Voitec. Procesul de comunizare a școlii românești s-a pus în mișcare accentuând devotamentul ideologic al corpului profesoral și mutând accentul de pe învățământ pe educație, de pe instrucție pe propagandă politică în favoarea timpurilor noi și ale educației democratice.

Astfel, *Circulara* prevedea că directorul unei școli „este responsabil de întreaga atmosferă și activitate din școala pe care o conduce. El trebuie să-și însușească problemele spiritului *democrat* [subliniere

în original – n. M.P.], care va trebui să rămână totdeauna la temelia Statului român, dând dovadă că este un democrat convins. Va exercita o influență stăruitoare sfătuind și controlând: profesorii, elevii și celălalt personal, îndeosebi asupra necesității ca legătura cu elevii să fie cât mai strânsă și prietenească. Va raporta, arătând progresele realizate în toate privințele cuprinse în această circulară, ca și măsurile luate pentru desăvârșirea procesului de democratizare a școlii”².

În următorul articol se precizează criteriile după care vor trebui selecționați diriginții: „Profesorii Diriginți. Vor fi aleși dintre profesorii cunoscuți prin atitudinea și ideile lor democratice. Vor trebui să cunoască conduita elevilor în școală și în afară de școală și vor căuta:

- A) Să lămurească elevii asupra:
 - a) ce-a fost fascismul și răul pe care l-a făcut la noi;
 - b) fascismul este ostil Culturii și este în conflict cu Evanghelia;
 - c) aberația Teoriilor Rasiste;
 - d) necesitatea prieteniei cu U.R.S.S.;
 - e) cum trăește Tineretul în țările aliate și democratice...”³

Cât despre profesori, ei erau îndemnați călduros să meargă în pas cu vremea și să monitorizeze neliniștile ideologice ale elevilor pe care erau meniți a-i „reduca” în spirit democratic: „Profesorii. Să se pătrundă de spiritul democrat care trebuie să domnească în școală. La orice obiect de studiu, materia va fi predată în lumina vremurilor și cu ample exemple din

² Fanu Duțulescu, *Democratizarea școlii (privire generală)*, Ramuri, Craiova, 1945, pag. 3

³ Duțulescu, *Democratizarea școlii...*, pag. 4